

ks. Edward Wasilewski

Geometria w służbie teologii

Pelplin 2015

Projekt okładki
ks. Edward Wasilewski

Korekta
Hanna Kasica

Skład
Jan Słowiński

Nihil obstat
ks. Janusz Chyła
cenzor ksiąg religijnych
Pelplin, dnia 23 czerwca 2015 r.

Imprimatur
† **Ryszard Kasyna**
Biskup Pelpliński
Pelplin, dnia 24 czerwca 2015 r.
L.dz. 829/2015/K.Ord.

© Copyright by
ks. Edward Wasilewski, 2015

Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.
ul. Biskupa Dominika 11, 83-130 Pelplin
tel. 58 536 17 57, fax 58 536 17 26
bernardinum@bernardinum.com.pl
www.bernardinum.com.pl

Druk i oprawa
Drukarnia Wydawnictwa „Bernardinum” Sp. z o.o., Pelplin

ISBN 978-83-7823-600-9

Wstęp

Termin „geometria”, występujący w tytule niniejszej pracy oraz w jej korpusie, wymaga bliższego dookreślenia. Geometria to „najstarsza, obok arytmetyki, gałąź matematyki, pierwotnie badająca właściwości figur i stosunków przestrzennych, obecnie obejmuje różne teorie matematyczne związane tematycznie bądź genetycznie z tradycyjnym zakresem badań”¹. W niniejszej pracy, posługując się terminem „geometria”, zasadniczo mamy na uwadze planimetrię, to jest „dział elementarnej geometrii euklidesowej, poświęcony badaniu własności figur płaskich (położonych na płaszczyźnie)”².

Na pomocniczą funkcję poznawczą geometrii wskazywali już czołowi przedstawiciele epoki patrystycznej. „W systemie stworzonym przez Klemensa Aleksandryjskiego geometria spełnia ważną funkcję propedeutyczną w procesie poznania prawdy odwiecznej”³. Zdaniem Klemensa Aleksandryjskiego geometria ułatwia poznanie istoty bytów oraz rzeczywistości duchowej⁴. W wykładzie chrystologii odwołuje się do figury koła (*kýklos*): „I nie stanowi Syn po prostu czegoś pojedynczego jako jedności ani wielokrotności jako połączenia części, ale stanowi jedność jako zespolenie wszystkiego. I z Niego wszystko wyrasta. Bo jest On jakby kołem wszystkich dyspozycji,

¹ R. Borkowski, *Geometria*, w: EK, t. 5, kol. 985.

² *Planimetria*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1996, t. 4, s. 909.

³ F. Drączkowski, *Metoda geometryczna (wykresograficzna) w teologii*, RTK 4 (2006), s. 21.

⁴ Por. *Stromata*, VI 80, 2.

w jedno skupionych i połączonych”⁵. Święty Augustyn w dziele „O wielkości duszy” (*De quantitate animae*) twierdzi, że geometria zaprawia umysł do poznania rzeczywistości duchowej oraz dostarcza ewidentnych dowodów, dzięki którym uzyskujemy poznanie jasne i pewne⁶. Omawia właściwości figur geometrycznych: trójkąta, kwadratu, rombu i koła, stwierdzając iż najdoskonalszą figurą jest koło⁷.

Na kanwie opinii wyżej cytowanych Ojców Kościoła, rodzi się pytanie, czy współczesna teologia poszukująca nowych form przekazu dostosowanych do mentalności człowieka ery atomowej gloryfikującego wartość nauk ścisłych nie zgłasza nowych rozwiązań dotyczących wykorzystania *noetycznych* walorów geometrii w wykładzie prawd nauki wiary? Można wyrazić nadzieję, że odpowiedź na powyższe pytanie łaskawy czytelnik znajdzie po wnikliwej lekturze tej pracy.

Zasadniczym celem niniejszego opracowania będzie ukazanie służebnej i pomocniczej funkcji geometrii, ściślej mówiąc planimetrii, w wykładzie teologii. Należy nadmienić, że powyższej problematyce szereg publikacji książkowych poświęcił książdz prof. dr hab. Franciszek Drączkowski⁸. Zosta-

⁵ Tamże, IV 156, 2.

⁶ Por. *De quantitate animae*, XV-25.

⁷ Por. tamże, VIII 13-X 16.

⁸ F. Drączkowski, urodził się 26.04.1941 roku w Bydgoszczy – Fordonie. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie. Studiował filologię klasyczną i historię Kościoła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1968-1973) oraz patrologię w Rzymie (1973-1976). Habilitował się w 1981 roku na podstawie rozprawy *Kościół – Agape według Klemensa Aleksandryjskiego* (Lublin 1983). Był kierownikiem Katedry Patrologii na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W roku 1992 otrzymał tytuł naukowy profesora nauk teologicznych. Jest autorem wielu książek i artykułów naukowych w języku polskim oraz językach obcych.

ną one omówione i wykorzystane w niniejszym opracowaniu. Nawiązując do wyników jego badań, niniejsze opracowanie skupi się priorytetowo na funkcji kategorii geometrycznych, eksponując ich wartość *gnozeologiczną* w wykładzie teologii.

Skromne ramy niniejszej pracy ujętej w formie *isagogi* pozwalają tylko na przedstawienie zarysu szerokiej i złożonej problematyki związanej z podjętym tematem. Szereg zasygnalizowanych zagadnień wymaga głębszego opracowania i szczegółowego omówienia. Całość pracy została podzielona na dwie części zawierające wykład oraz ilustracje graficzne. W części pierwszej pod tytułem *Funkcje figur geometrycznych w wykładzie teologii* zostaną omówione figury geometryczne występujące w wykładzie dogmatyki ks. prof. Romana E. Rogowskiego oraz w niektórych obiektach sztuki sakralnej. Następnie opisane zostaną figury geometryczne występujące w kolejnych pracach F. Drączkowskiego. W drugiej części, pod tytułem *Geometryczna struktura teologii w 33 ujęciach graficzno-obrazowych* zostaną zamieszczone 33 wykresy geometryczno-obrazowe ilustrujące wykład głównych prawd wiary z objaśnieniami zamieszczonymi na paralelnych stronach.

W zakończeniu zostaną też podane propozycje dotyczące wprowadzenia wykresografii do poszczególnych dyscyplin teologii pastoralnej. Całość dopełni wykaz skrótów i streszczenie w języku angielskim. Miejsca cytowanych dokumentów kościelnych podane są w nawiasach bezpośrednio w tekście (skrót i numer artykułu).